

Un símbol del coneixement i del diàleg

Santi Cortés ressegueix en aquest nou llibre la trajectòria vital del filòleg i historiadore Manuel Sanchis Guarner, amb la meticulositat i el rigor que ja havia palesat en les seues excel·lents recerques sobre diversos temes literaris i culturals del País Valencià contemporani (el primer franquisme fins al 1951, l'exili republicà a Amèrica i Europa, la relació de Joan Fuster amb publicacions i personatges exiliats, el teatre valencià de postguerra, l'obra d'Enric Soler i Godes i de Josep Giner i altres qüestions d'interès). En tots aquests treballs, Cortés s'ha basat en fonts de primera mà i ha posat a contribució una envejable laboriositat i un criteri molt meditat.

En aquesta ocasió, igualment a través d'una llarga i costosa investigació en arxius, biblioteques i hemeroteques i d'entrevistes i indagacions amb persones que van conèixer el biografiat (familiars, amics, deixebles i col·laboradors), Cortés ha acumulat tota mena de dades, moltes de les quals eren poc o gens conegudes, que després ha articulat en aquest llibre sota deu epígrafs que se succeeixen cronològicament.

Cadascun d'aquests apartats emmarca, en un sistema de períodes, els distints moments d'una vida en què no mancaren certament les peripècies, els conflictes i les amargors, si bé de tot plegat —excepte potser en els últims temps— Sanchis va eixir reforçat, gràcies al seu optimisme i a una voluntat poc comuna. Aquests són trets personals que el llibre posa en relleu, tot defugint en qualsevol cas l'hagiografia, si bé sota l'impuls difícilment dominable de l'admiració per la personalitat estudiada. No debades, les frases amb què Santi Cortés tanca el seu llibre assenyalen que «les virtuts [de Sanchis Guarner] dignes d'evocació esmentades pels seus amics i col·laboradors han estat la generositat moral, l'enorme i gairebé increïble capacitat de treball, l'esperança en el redreçament del País Valencià, la fortalesa d'ànim, el vitalisme i l'esperit de conciliació».

Tot i que la societat valenciana no ha consolidat encara unes pautes lingüístiques i culturals que puguen ser considerades com a «normals», per comparació amb situacions semblants; tot i que sovint hi haja motius de pes que fan dubtar si alguna vegada s'aconseguirà aquest objectiu, resulta innegable que procedeix d'unes èpo-

Santi Cortés
Manuel Sanchis Guarner (1911-1981).
Una vida per al diàleg
IFV-PAM, València-Barcelona, 2002
424 pàgs.

ques molt dures, sobretot quan, amb la victòria de Franco el 1939, s'estroncaren les possibilitats que la Segona República havia obert. Sanchis Guarner va ser testimoni i de vegades protagonista en molts episodis dels moments normalitzadors. Ja com a alumne universitari o com a jove llicenciat, a través de la participació en Acció Cultural Valenciana (1930-1931), amb els seus estudis lingüístics a Madrid i amb els treballs inicials —amb Francesc de Borja Moll— per a l'*Atlas Lingüístico de la Península Ibérica. La Guerra d'Espanya*, en la qual va combatre com a oficial republicà, va caggar aquest principi i Sanchis va passar uns anys a la presó. En recobrar la llibertat —la precària llibertat dels anys quaranta— va poder marxar a Palma de Mallorca i començar a treballar amb Moll en el Diccionari Alcover. És a dir, que de seguida tornà a ser l'activista incansable a favor de la cultura i de la llengua catalanes que havia estat sempre.

Cortés ha reconstruït amb detall aquells anys, com, a continuació, el retorn de

Sanchis a València, les seues dificultats per a assolir el lloc que li pertocava pels seus coneixements a la Universitat, la participació en tota mena d'activitats que acabaren convertint-lo, segons la fórmula utilitzada pel biògraf, en «home-símbol». El període final de la vida de Sanchis estigué marcat per dos factors contraposats. D'una banda, un seguit de premis i reconeixements de tota mena, inclosos els acadèmics; d'una altra, els enfrontaments i les disputes contra l'anticatalanisme militant desfermat, sobretot a la ciutat de València, ja en vespres de la mort del dictador (1975) i encensament bel·ligerant durant tota la Transició. Sanchis va ser —i Cortés ho reconstrueix amb una notable claredat— víctima d'aquella situació. Fins al punt que els atacs que va rebre, i enfront dels quals sempre es col·locava en una actitud dialogant, li van accelerar probablement la mort.

Però Sanchis no era un simple activista cultural, malgrat que hagué de dedicar moltíssimes hores a recórrer el país fent conferències i intervenint en actes d'aquest caire. Seria difícil no valorar l'enorme funció didàctica que va tenir, durant dècades, l'obra sens dubte més popular de Sanchis Guarner: *La llengua dels valencians*, la primera edició de la qual és del 1933, quan ell tenia vint-i-dos anys. Tanmateix, Sanchis era, sobretot, un investigador, un estudiós, un home de lletres: filòleg i, subsidiàriament, historiador. La relació de les obres que va escriure, ja des dels primers articles en els anys trenta —Cortés subratlla encertadament la influència que sobre Sanchis tingueren Tomás Navarro Tomás i Ramón Menéndez Pidal—, manifesta aquesta dedicació infatigable a l'estudi dels fets lingüístics. És una bibliografia extensíssima, sobre la gènesi de la qual Cortés aporta dades i judicis aclaridors. Inclou temes filològics, però també d'etnografia i d'història del País Valencià. En molts casos, es tracta de les primeres aportacions científiques sobre determinades qüestions i no hi manquen, ocasionalment, les hipòtesis de treball (per exemple, sobre les raons per les quals hi ha pautes semblants en el català occidental i el valencià). Santi Cortés n'ha fet balanç, de tot plegat, amb exactitud i destresa envejables.

